

БӨЛІМ: ҚАРЖЫЛЫҚ САУАТТЫЛЫҚ

Қаржылық сауаттылықты қалай арттыруға болады: несие мен рассрочкадан құтылудың шын жолы

ЖАРИЯЛАНДЫ
25.05.2026

ТІРЕК СӨЗДЕР
жинақтау, қаржылық сауаттылық,
қарыздан құтылу, несие, рассрочка

СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/188933/>

Қаржылық сауаттылықты қалай арттыруға болады деген сұраққа мен 30 жыл бойы бір ғана ауыр шындықпен жауап беріп келемін: несие — байлыққа жол емес, кедейлікке тұзақ. Мен көрген отбасылардың 9-ы 10-нан 5 жылдан кейін де сол қарызын тартып жүрді. Ай сайынғы төлем жаныңды жейді, еркіндігіңді ұрлайды, ал жинақ қана тыныш ұйқы береді.

НЕСИЕ МЕН РАССРОЧКА ШЫН МӘНІНДЕ ҚАНША ТҰРАДЫ

Сатушы “айына аз төлейсіз” дейді. Бұл — жарты шындық. Мысалы, 100 000 теңгелік телефонды 12 ай рассрочкаға алдыңыз делік. Қағазда ол 100 000 теңге көрінуі мүмкін, бірақ комиссия, қосылған қызмет, сақтандыру, кешіктірген ай үшін айыппұлмен бірге шын құны 145 000 теңгеге дейін барады. Яғни сіз 45 000 теңгені тек уақыт үшін төлейсіз.

- 100 000 теңге — бүгінгі баға
- 12 ай — міндеттеме мерзімі
- 45 000 теңге — артық кеткен ақша

Рассрочка алма. Ақшаң жетпесе, күте тұр. Күту — ұят емес, қарыз — ұят.

БАНКТЕР МЕН ДҮКЕНДЕР СЕНІ ҚАЛАЙ АЛДАЙДЫ

Олар адамды сандармен емес, эмоциямен ұстайды. “Тек бүгін”, “соңғы дана”, “айына 9 999 теңге ғана” — міне, негізгі тәсіл осы. Ірі соманы кішкентай айлық төлемге бөліп көрсетеді. Сен 300 000 теңге төлеп жатқан жоқсың деп ойлайсың. Шындықта төлеп жатырсың.

Тағы бір әдіс — “тегін” деген сөз. Тегін нәрсе болмайды. Біреу соны алдын ала есепке қосып қойған. Сен тек оның атын көрмей қаласың.

НЕСИЕСІЗ ӨМІР СҮРУДІҢ НАҚТЫ ЖОЛЫ

Бірден бастау керек. Күтсең, тағы да қарызға кіресің.

1-қадам: Қарыз тізімін жаз

Қанша теңге, қанша пайыз, қанша ай қалғанын қағазға түсір.

2-қадам: Жаңа несие тоқтат

Ескі қарыз барда жаңасын алма. Бұл — шұңқырды тағы да тереңдету.

3-қадам: Келесі сатып алуды 30 күнге кейінге қалдыр

Көбіне 30 күннен кейін ол заттың қажеті болмай қалады.

ЖИНАҚТАУДЫҢ 3 АЛТЫН ЕРЕЖЕСІ

- **Айлықтың 20%-ын** ең алдымен бөлек жина.
- **Апта сайын** аз болса да ақша сал. Аптасына 5 000 теңге — жылына 260 000 теңге.
- **Жиналған ақшаны қол жетпейтін жерге** сақта. Күнде көрсең, жұмсап қоясың.

Жинақ — бостандық. Жинағы бар адам жұмысынан қорықпайды, күтпеген шығыннан саспайды.

«БІРАҚ АҚША ЖЕТПЕЙДІ» ДЕГЕН СЫЛТАУҒА ЖАУАП

Ақша жетпеуінің басты себебі — жоспардың жоқтығы. Күнде кофе, артық жолақы, қажетсіз тапсырыс, ойланбай алынған киім — бәрі бірге айына 30 000–70 000 теңге жейді. Осыны тоқтатсаң, жинай аласың.

Жалақы түскен күні бөліп таста: 20% жинаққа, 50% міндетті шығынға, қалғанын тек санап жұмса. Ақша жетпейді деген сөз көбіне “мен есептемеймін” дегенді білдіреді.

ҚОРЫТЫНДЫ: БҮГІН ЖАСАЛАТЫН БІР ІС-ҚИМЫЛ

Бүгін бір парақ қағаз алып, барлық қарызыңды жаз. Егер қарыз жоқ болса, айлығыңның 10%-ын дәл қазір бөлек қой. Ертең емес. Келесі ай емес. Бүгін. Қаржылық сауаттылықты қалай арттыруға болады? Алдымен несиеге “жоқ” деуден басталады.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimgger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.